

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра загальної педагогіки, дошкільної, початкової та спеціальної освіти

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ-ЛОГОПЕДА ДО
КОМАНДНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В СИСТЕМІ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ**

освітній ступінь бакалавр
(назва освітнього ступеня)

галузь знань 01 Освіта / Педагогіка
(шифр і назва галузі знань)

спеціальність 016 Спеціальна освіта; 012 Дошкільна освіта

освітня програма Спеціальна освіта. Логопедія;
Дошкільна освіта. Корекція мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку

тип дисципліни вибіркова
(обов'язкова / вибіркова / факультативна)

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньо-професійної програми

(підпис, ініціали, прізвище)

ПОГОДЖЕНО:

Голова Ради з якості вищої освіти
педагогічного факультету

Ю.І. Сич
(підпис, ініціали, прізвище)

РЕКОМЕНДОВАНО:

кафедрою загальної педагогіки, дошкільної,
початкової та спеціальної освіти

протокол № 2 від 08.01.2020

Завідувач кафедри _____ доц. Іванова Д.Г.
(підпис, ініціали, прізвище)

Розробник програми: Каплієнко Анастасія Іванівна, викладач кафедри загальної педагогіки, дошкільної, початкової та спеціальної освіти

Рецензент програми: Боднар Наталія Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки, дошкільної, початкової та спеціальної освіти

I. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	<i>Денна</i>	<i>Заочна</i>
<i>Кількість кредитів: 4</i>	<i>Лекції:</i>	
	28	6
<i>Модулів: 1</i>	<i>Практичні заняття:</i>	
<i>Загальна кількість годин: 120</i>	-	-
<i>Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: 1,2--4</i>	<i>Лабораторні заняття:</i>	
	-	-
<i>Семестр: 2, 3-8</i>	<i>Семінарські заняття:</i>	
	20	6
<i>Тижневе навантаження (год.):</i>	<i>Консультації:</i>	
<i>- аудиторне: 3</i>	-	-
<i>- самостійна робота: 6</i>	<i>Індивідуальні заняття:</i>	
<i>Форма підсумкового контролю: залік</i>	-	-
<i>Мова навчання: українська</i>	<i>Самостійна робота:</i>	
	72	108

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Педагогічні основи підготовки вчителя-логопеда до командної взаємодії в системі інклюзивної освіти» є методи та форми організації педагогічної взаємодії вчителя-логопеда з усією командою психолого-педагогічного супроводу дитини з порушеннями мовлення.

Метою вивчення дисципліни є: розкриття теоретичних основ організації психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами; ознайомлення майбутніх учителів-логопедів з їхніми функціями в умовах інклюзивного освітнього середовища; методологічними підходами до організації співпраці з командою психолого-педагогічного супроводу дитини, з батьками дитини.

Передумови для вивчення дисципліни: «Логопедія з практикумом», «Теорія і методика виховання дітей з вадами мовлення», «Основи професійної етики корекційного педагога», «Педагогіка толерантності».

Міждисциплінарні зв'язки з курсами «Теорія і методика виховання дітей з вадами мовлення», «Корекційно-реабілітаційні служби», «Педагогіка сімейного виховання», «Теорія і методика співпраці з родиною».

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

1. *Знання:* знати характеристики інклюзивного освітнього середовища; завдання, склад, функції команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами; особливості роботи вчителя-логопеда в умовах інклюзії; сутність партнерської взаємодії; новітні технології співпраці з родиною.
2. *Уміння:* організовувати оптимальну взаємодію з командою психолого-педагогічного супроводу дитини; вміти здійснювати ефективну міжособистісну взаємодію; вміти працювати в групі; створювати позитивний мікроклімат у команді; розпізнавати виховний потенціал сучасної родини; визначати педагогічний сенс взаємодії закладу інклюзивної освіти з родиною; застосовувати принципи особистісно-орієнтованої педагогіки; встановлювати із родиною партнерські стосунки.
3. *Комунікація:* використовувати набуті знання при веденні наукових дискусій з актуальних проблем інклюзивної освіти; здатність генерувати нові ідеї й нестандартні підходи до їх реалізації (креативність); вирішувати складні педагогічні ситуації у команді; налагоджувати соціальну взаємодію, співробітництво, партнерство; попереджати та розв'язувати конфлікти.
4. *Автономія та відповідальність:* виконувати індивідуальні науково-дослідні завдання з відповідної проблематики, виявляти самостійність і соціальну відповідальність, сумлінність при виконанні функціональних обов'язків; створювати позитивний імідж професії, сприяти підвищенню її статусу в суспільстві.

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назви тем	Кількість годин (денна форма навчання)							Кількість годин (заочна форма навчання)						
		Аудиторні	Лекції	Семінарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Індивідуальні заняття	Самостійна робота	Аудиторні	Лекції	Семінарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Індивідуальні заняття	Самостійна робота
1.	Інклюзивне освітнє середовище як простір для командної взаємодії.	6	4	2	-	-	-	6	2	2	-	-	-	-	10
2.	Командна взаємодія фахівців у процесі індивідуального супроводу дитини в умовах інклюзивного навчання	6	4	2	-	-	-	6	2	2	-	-	-	-	10
3.	Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами.	6	4	2	-	-	-	6	2	2	-	-	-	-	10
4.	Функції членів команди психолого-педагогічного супроводу дитини з мовленнєвими порушеннями.	6	4	2	-	-	-	6			-	-	-	-	10
5.	Роль учителя-логопеда в команді психолого-педагогічного супроводу.	4	2	2	-	-	-	16			-	-	-	-	10
6.	Інклюзивно-ресурсний центр як суб'єкт партнерської взаємодії в системі інклюзивної освіти.	4	2	2	-	-	-	16	2	2	-	-	-	-	10
7.	Командна взаємодія в реалізації індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами.	4	2	2	-	-	-	16			-	-	-	-	10
8.	Подолання міжособистісних конфліктів.	4	2	2	-	-	-	12	2	2	-	-	-	-	10
9.	Співпраця вчителя-логопеда з батьками дитини з тяжкими порушеннями мовлення	4	2	2	-	-	-	-							10

10.	Соціальне партнерство в інклюзивній освіті	4	2	2	-	-	-	-	2	2					18
Проміжний контроль		-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	4
Разом:		48	28	20	-	-	-	72	12	6	6	-	-	-	108

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни за темами

Тема 1. Інклюзивне освітнє середовище як простір для командної взаємодії.

Поняття «інклюзивне освітнє середовище». Нормативно-правова база. Універсальний дизайн в освіті. Командна взаємодія в інклюзивному освітньому середовищі.

Тема 2. Командна взаємодія фахівців у процесі індивідуального супроводу дитини в умовах інклюзивного навчання

Поняття «команда». Проблема командотворення в параметрах психологічних і педагогічних досліджень. Ознаки команди. Ціннісний зміст командних ролей. Рольова компетентність особистості вчителя-логопеда.

Тема 3. Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами.

Поняття «психолого-педагогічного супроводу». Завдання, склад команди психолого-педагогічного супроводу. Організація роботи команди психолого-педагогічного супроводу. Принципи роботи команди психолого-педагогічного супроводу.

Тема 4. Функції членів команди психолого-педагогічного супроводу дитини з мовленнєвими порушеннями.

Функції адміністрації закладу інклюзивної освіти, вчителів, практичного психолога, соціального педагога, вчителя-дефектолога, вчителя-реабілітолога, асистента вчителя, медичного працівника, батьків та ін.

Тема 5. Роль учителя-логопеда в команді психолого-педагогічного супроводу.

Функції вчителя-логопеда в інклюзивному освітньому середовищі. Роль учителя-логопеда в соціалізації дитини-логопата.

Тема 6. Інклюзивно-ресурсний центр як суб'єкт партнерської взаємодії в системі інклюзивної освіти.

Інклюзивно-ресурсний центр: нормативно-правова база, функції, завдання, штат, принципи роботи. Організація проведення комплексної оцінки. Взаємодія команди психолого-педагогічного супроводу та інклюзивно-ресурсного центру.

Тема 7. Командна взаємодія в реалізації індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами.

Індивідуальна програма розвитку. Індивідуальна освітня траєкторія. Налагодження продуктивної професійно-корекційної та навчально-реабілітаційної взаємодії в інтересах дитини-логопата.

Тема 8. Подолання міжособистісних конфліктів.

Поняття конфлікту. Причини виникнення конфлікту. Його природа, шляхи вирішення. Співпраця у розв'язанні складних педагогічних ситуацій.

Тема 9. Співпраця вчителя-логопеда з батьками дитини з тяжкими порушеннями мовлення

Форми та методи роботи з родиною дитини з особливими освітніми потребами. Консультативна допомога вчителя-логопеда батьками дитини з мовленнєвими порушеннями.

Тема 10. Соціальне партнерство в інклюзивній освіті

Поняття партнерства. Партнерство з батьками. Пошук незалежних партнерів і провайдерів допомоги в інклюзивній освіті. Громадські організації, благодійні фонди – методи співпраці.

5.2. Тематика семінарських занять.

Тема 1. Командна взаємодія в інклюзивному освітньому середовищі.

Тема 2. Роль учителя-логопеда в команді психолого-педагогічного супроводу.

Тема 3. Особливості професійної діяльності вчителя-логопеда в умовах інклюзії.

Тема 4. Індивідуальна програма розвитку дитини.

Тема 5. Форми та методи роботи з батьками дитини з особливими освітніми потребами.

Тема 6. Командна взаємодія у створенні позитивного мікроклімату в інклюзивному класі

5.3. Організація самостійної роботи студентів.

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин		Форми звітності
		денна	заочна	
1.	Підготовка до лекційних та семінарських занять	20	20	Конспект
2.	Підготовка до проміжного контролю	4	10	Модульна контрольна робота
3.	Виконання індивідуальних завдань: <ul style="list-style-type: none">- опрацювання наукових статей;- конспект першоджерел- підготовка реферату;- підготовка до презентації результатів дослідження.	14 20 10 20	18 20 20 20	Анотації наукових статей Конспект Реферат Презентація
	Разом	72	108	

Тематика індивідуальних завдань

Перелік джерел для самостійного опрацювання

1. Гужва М. А. Передумови налагодження міжвідомчої взаємодії фахівців у процесі допомоги аутичним дітям. *Актуальні питання корекційної освіти*. 2016. Вип. 6.
2. Дмитрієва О.І. Система комплексної реабілітації дітей з порушеннями психофізичного розвитку у Кам'янець-Подільському багатoproфільному навчально-реабілітаційному центрі. *Актуальні питання корекційної освіти*. 2015. Вип. 5
3. Лорман Т., Деплер Дж., Харві Д. Розроблення і впровадження індивідуального навчального плану. *Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практ. посіб.* / пер. з англ. Київ, 2010. С. 1-28.
4. Скрипник Т.В. Специфіка реалізації міждисциплінарного командного супроводу в інклюзивному освітньому середовищі України. *Актуальні питання корекційної освіти*. 2019. Вип.14.

Тематика рефератів

1. Комунікативна компетентність вчителя-логопеда.
2. Форми та методи роботи з батьками дитини з особливими освітніми потребами.
3. Консультування батьків як форма роботи вчителя-логопеда.
4. Методична робота вчителя-логопеда.
5. Сприятливий мікроклімат у класі як умова успішного навчання учня з тяжкими порушеннями мовлення.
6. Командна взаємодія фахівців спеціальної освіти: досвід зарубіжжя.
7. Вплив учителів-предметників на адаптацію школяра з особливими освітніми потребами в новому класі.
8. Психологія командотворення.
9. Ціннісна готовність до командної праці вчителя-логопеда.
10. Шляхи уникнення та подолання міжособистісних конфліктів.
11. Співпраця з батьками – запорука успішності учня з порушеннями мовлення.
12. Нормативно-правова база впровадження команди психолого-педагогічного супроводу.
13. Робота команди психолого-педагогічного супроводу над підвищенням самооцінки дитини-логопата.
14. Соціально-педагогічна підтримка батьків дітей з особливими освітніми потребами: досвід зарубіжжя.
15. Громадські організації та благодійні фонди для дітей з особливими освітніми потребами в Україні.
16. Принципи та засади роботи з батьками дитини з тяжкими порушеннями мовлення.
17. Функції асистента вчителя в команді психолого-педагогічного супроводу дитини.

18. Педагогічні основи міждисциплінарної взаємодії в інклюзивному освітньому середовищі.

19. Співпраця фахівців в інклюзивному навчанні як необхідна передумова забезпечення корекційної спрямованості педагогічної роботи.

20. Гуманістичні засади навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами.

6. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

6.1. Форми поточного контролю: семінарські заняття, практичні заняття, індивідуальні завдання.

6.2. Форми проміжного контролю: модульна контрольна робота.

6.3. Форми підсумкового контролю: залік.

7. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Під час поточного контролю оцінюються відповіді студента на семінарських заняттях, результати самостійної роботи з науковою літературою та першоджерелами, а також якість виконання студентом індивідуального завдання у вигляді реферату та його презентації.

Модульна контрольна робота проводиться в письмовій формі та включає два теоретичні питання, відповіді на які дають можливість оцінити рівень оволодіння теоретичним матеріалом.

Зразок варіанту модульної контрольної роботи:

1. Розкрити поняття «командна взаємодія в умовах інклюзивного освітнього середовища».
2. Розкрити сутність основних понять: команда, індивідуальна освітня траєкторія, інклюзивне освітнє середовище.
3. Розкрити особливості професійної діяльності вчителя-логопеда в умовах інклюзії.

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

8.1. Шкала та схема формування підсумкової оцінки

Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою
90-100	зараховано
70-89	
51-69	
26-50	не зараховано
1-25	

Схема розподілу балів

Максимальна кількість балів	70 балів (поточний контроль) – середньозважений бал оцінок за відповіді на семінарських заняттях та виконання індивідуальних завдань, який переводиться у 100-бальну шкалу з ваговим коефіцієнтом 0,7	30 балів (проміжний контроль) – за результатами виконання модульної контрольної роботи
Мінімальний пороговий рівень	35 балів (поточний контроль)	16 балів (проміжний контроль)

8.2. Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
3 бали	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
2 бали	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
1 бал	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

8.3. Критерії оцінювання індивідуальних завдань

Вид	Максимальна кількість балів
Анотування наукових статей	5
Конспект першоджерел	5
Реферат	5
Презентація	5

Критеріями оцінювання *анотацій наукових статей* є вміння студента стисло визначати ключові позиції, які викладені автором у статті. Критеріями оцінювання роботи з *першоджерелами* є здатність студента тезово розкрити зміст запропонованого матеріалу. Оцінювання *реферату* здійснюється за такими критеріями: самостійність та оригінальність дослідження, виконання поставлених автором завдань, здатність здійснювати узагальнення на основі опрацювання теоретичного матеріалу та відсутність помилок при оформленні цитування й посилань на джерела. Критеріями оцінювання *презентації* є її відповідність змісту доповіді студента за матеріалами дослідження та оригінальність візуального представлення.

8.4. Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Максимальна кількість балів за відповідь на 1 питання складає 15 балів (по 5 балів за кожне питання). Критеріями оцінювання є: повнота відповіді, здатність критичного аналізу теоретичного матеріалу, вміння наводити аргументи та робити висновки.

8.5. Критерії оцінювання під час підсумкового контролю

Підсумкова оцінка виставляється за результатами поточного та проміжного контролю.

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби для демонстрування презентацій (ноутбук, проектор), веб-сервіс Google Classroom.

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

10.1. Основні джерела:

1. Дмитрієва І. В. Командна взаємодія фахівців у процесі індивідуального супроводу дитини в умовах інклюзивного навчання. *Актуальні питання корекційної освіти*. 2016. Вип. 7.
2. Дмитрієва О.І., Докучина Т.О. Розвиток комунікативної компетентності корекційних педагогів засобами тренінгу командної взаємодії. *Актуальні питання корекційної освіти*. 2018. Вип. 11.
3. Індекс інклюзії: дошкільний навчальний заклад: Навчально-методичний посібник. Під заг. ред. Шинкаренко В. І., Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2013. 100 с.

4. Загальноосвітній навчальний заклад: Навч.-метод. посіб. Під заг. ред. Шинкаренко В. І., Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2013. 96 с.
5. Інклюзивний ресурсний центр: досвід проекту / Під заг. ред. Софій Н. З., Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 76 с.
6. Інструктивно-методичний лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 18.05. 2012 р. № 1/9-384 «Організація інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах».
7. Єфімова С. М. Королук С.В. Лідерство та інклюзивна освіта: навч. метод. посіб./ за заг. ред. Колупаєвої А. А. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2012. 164 с.
8. Кічук Н. В. Проблема здатності майбутнього фахівця до взаємодії з батьками як виду партнерських відносин в інклюзивній освіті. *Соціальне партнерство в інклюзивній освіті: акмеологічні засади, сучасні реалії*. Ізмаїл. 2019. С. 60-64.
9. Коломоєць Т. Г. Взаємодія фахівців і батьків дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної освіти. *Актуальні питання корекційної освіти*. 2019. Вип.14.
10. Колупаєва А.А., Данілавічюте Е.А., Литовченко С.В. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник. Київ: Видавнича група «А.С.К.», 2012. 192 с.
11. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. Путівник для педагогів: Навчально-методичний посібник. Київ, 2010. 96 с.
12. Лорман Т., Дешлер Дж., Харві Д. Розроблення і впровадження індивідуального навчального плану. *Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практ. посіб.* / пер. з англ. Київ, 2010. С. 1-28.
13. Миронова С.П. Командний підхід до психолого-педагогічного супроводу дітей з вадами психофізичного розвитку в умовах інклюзивної освіти. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2011. № 14 (225), Ч. III, С. 108-112.
14. Спільне викладання в інклюзивному класі: метод. матеріали. /Укладач – Софій Н. З., Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 70 с.
15. Федорчук В.М. Соціально-психологічний тренінг «Розвиток комунікативної компетентності викладача»: навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський : Абетка, 2003. 240 с.

10.2.Допоміжні джерела

1. Горбунова В. В. Психологія командотворення: Ціннісно-рольовий підхід до формування та розвитку команд : монографія. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 380 с., іл.
2. Дешлер Дж., Лорман Т., Шарме У. Переосмислюючи допоміжні послуги спеціалістів в інклюзивних класах. *Дефектологія. Особлива дитина: навчання та виховання*. 2009. № 3. С. 9-14.
3. Індекс інклюзії: розвиток навчання та участі в життєдіяльності шкіл: посіб./ [Тоні Бут]; пер. з англ. Київ: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 190 с.

4. Лейсер І., Кірк Р. Оцінюємо інклюзію. Вивчення батьківських поглядів і чинників, що впливають на їх формування. Інклюзивна освіта: зб. матеріалів проекту. Київ, 2013. С.
5. Працюємо разом: дитина з особливими потребами в школі. Довідник для батьків. Досвід Канади: посіб. Київ: Паливода А.В., 2012. 50 с.
6. Goodman, J.F. & Bond, L. (1993). The individualised education program: Aretrospective critique. *Journal of Special Education*, 26(4), 408-22.

10.3. Інтернет-ресурси

1. Гаяш О.В. Співпраця фахівців в інклюзивному навчанні як необхідна передумова забезпечення корекційної спрямованості педагогічної роботи. URL: <http://ap.uu.edu.ua/article/8>
2. http://rcpio.ippo.kubg.edu.ua/?page_id=94